Aluekatsaus 8/2009 / Murmansk

MURMANSKIN ALUE – JULKISUUTTA TALOUSFOORUMILLA

Arktinen alue vahvasti esillä talousfoorumissa

Murmanskin ensimmäisen talousfoorumin yhteydessä pidetyssä Barentsin Euro-Arktisen neuvoston kokouksessa Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov korosti, että Arktisella alueella ei ole ongelmia, joita ei voida ratkaista yhteistyön ja dialogin kautta, olipa kyse poliittisista, sotilaallisista tai muista kysymyksistä. Lavrovin mukaan pitkät perinteet omaava yhteistyö arktisella alueella kehittyy edelleen. Ulkoministeri Lavrovin mukaan Barentsin Euro-Arktisen neuvoston lisäksi Arktinen neuvosto muodostaa tärkeimmän yhteistyöfoorumin sirkumpolaarisella alueella.

Sergei Lavrov pitää hallitusten välistä sopimusta suuronnettomuuksien ehkäisystä ja pelastustoiminnasta tärkeimpänä yksittäisenä puheenjohtajuuskauden saavutuksena. Lavrov mainitsi tässä yhteydessä Murmanskissa syyskuussa järjestetyn Barents Rescue –harjoituksen. Kestävän sosiaalistaloudellisen kehityksen turvaaminen, ympäristönäkökohtien korostaminen ja alkuperäiskansojen aseman turvaaminen olivat Lavrovin mukaan prioriteettilistalla Venäjän puheenjohtajuuskaudella.

Venäjän presidentti Dmitri Medvedev, pääministeri Vladimir Putin, Venäjän presidentin edustaja luoteisessa federaatiopiirissä Ilja Klebanov, aluekehitysministeri Viktor Basargin, liikenneministeri Igor Levitin sekä kuvernööri Dmitri Dmitrijenko korostivat talousfoorumiin saapuneissa tervehdyksissään ja puheissaan nimenomaan Arktisen alueen mahdollisuuksia ja yhteistyötarpeita. Arktisen yhteistyön korostaminen juhlapuheissa ei ole sattumaa. Arktinen alue on Venäjälle stateginen kysymys, jonka varjoon Barentsin Euro-Arktinen (BEAR) yhteistyö usein jää. Huomattava on sekin, että BEAR –yhteistyöalue ei ulotu merialueille. Talousfoorumissa puheenvuoron käyttänyt Ruotsin ulkoministeri Karl Bildt toivoo, että Arktisesta alueesta muodostuu yhteistyöalue, ei pelkästään Pohjoismaille vaan myös muulle maailmalle. Norjan ulkoministeri Støre puolestaan korosti norjalaisvenäläisen kahdenvälisen yhteistyön perinnettä. Suomen ulkoministeri Aleksander Stubbin mukaan Barentsin Euro-Arktinen alue ei ole Suomelle ulkopolitiikkaa vaan osa sisäpolitiikkaa.

Arktinen alue toimii kansainvälisten suhteiden kuumemittarina. Kylmän sodan jälkeen jännitteet lievenivät ja löydettiin yhteisen turvallisuuden käsite. Talousfoorumissa pitämässään puheessa Murmanskin alueen kuvernööri Dmitrijenko varoitti taloudellisen itsekkyyden lisääntymisestä Arktisella alueella. Suhde Arktiseen alueeseen osoittaa valtioiden toiminnan läpinäkyvyyden tason. Arktinen alue tarjoaa mahdollisuuden tehdä alueesta kansainvälisen yhteistyön malli.

Niin sanottu harmaa vyöhyke eli meriraja Norjan ja Venäjän välillä kuuluu edelleen Arktisen alueen ratkaisemattomiin kysymyksiin. Harmaa vyöhyke oli esillä Venäläisen öljy-yhtiö Rosneftin esityksessä Murmanskin ensimmäisessä talousfoorumissa. Yhtiön mukaan harmaalla vyöhykkeellä on noin 410 miljoonaa tn. öljyä ja n. 6 triljoonaa kuutiometriä kaasua. Lisäksi Venäjällä käydään keskustelua 200 mailin talousvyöhykkeen laajentamisesta mannerjalustan ulkoisille rajoille. Venäjällä valmisteilla oleva Arktinen strategia joutunee ottamaan kantaa edellä mainittuihin kysymyksiin. Venäjän aluekehitysministeriö vie Arktisen strategian Venäjän hallituksen käsittelyyn vuoden 2009 loppuun mennessä. Ministeri Viktor Basarginin mukaan Arktinen strategia käsittelee taloudellista kehittämistä alueella nojaten erityisesti kaasulähteiden hyödyntämiseen. Strategia, joka on jo läpäissyt turvallisuusneuvoston käsittelyn, koskee Venäjän kahdeksaa subjektia Murmanskin alue mukaan lukien.

Talousfoorumi ja Sevtek osoittivat kiinnostuksen pohjoisille merialueille

Shtokman Development AG:n pääjohtaja Juri Komarov muistutti talousfoorumissa, että Shtokman –hankkeen aikataulut eivät ole muuttuneet. SD AG on saanut valmiiksi hankeasiakirjat sekä alistanut ne arviointikäsittelyyn. Komarovin mukaan SD AG:n osakkaat tekevät päätöksen markkinaolosuhteita arvioituaan. Päätöksiä odotetaan vuoden 2010 ensimmäisellä puoliskolla, minkä vahvistaa myös Gazpromin hallintoneuvoston puheenjohtaja Aleksei Miller.

Shtokmanin mahdollinen viivästyminen on kuitenkin sitkeästi esillä käytäväkeskusteluissa. RIA Novosti –uutistoimiston haastattelemien asiantuntijoiden mukaan hanke olisi tarkoituksenmukaisinta käynnistää vuosina 2017 – 2018. Venäjän kansallisen energiaturvallisuuden rahaston johtajan Konstantin Simonovin mukaan kaasun kysyntä putoaa EU –alueella tänä vuonna 7 – 8 %. Samanaikaisesti Pohjois-Amerikan markkinoille on löytänyt tiensä luonnonkaasun uudistettu kemiallinen seos, joka on selvästi edullisempaa kuin Shtokmanin kaasu. Seurauksena on kaasun tuonnin supistuminen, mikä heikentää Shtokmanin kaasun markkinanäkymiä myös tulevaisuudessa. Kaiken päälle IVY –alueelta tuotettavan kaasun määrä on parissa vuodessa kaksinkertaistunut.

Murmanskin aluehallitus solmi partneruussopimuksia talousfoorumin aikana useiden suuryhtiöiden kanssa. Yhteistyösopimusten sisältämien investointien kokonaissumma on noin 30 miljardia ruplaa. Murmanskin alueen talouskehitysministeri Juri Jefremovin mukaan myönteisen investointi-ilmaston luominen on tärkein tehtävä Murmanskin lainsäädäntö- ja toimeenpanoelimille.

Strategisesti tärkein sopimus solmittiin aluehallituksen ja **Gazprom** –yhtiön kesken vuosille 2010 – 2015. Aleksei Millerin mukaan Gazprom on tullut alueelle pitkäaikaiseksi partneriksi. **OOO Gazprom Dobycha Shelf** –yhtiön ja aluehallituksen sopimuksessa määritellään yrityksen osallistuminen kunnallistekniseen rakentamiseen, jossa tärkeinä kohteina ovat vesi- ja viemäröinti, lämmön- ja sähkönsiirtoverkot, kaasuputki Murmansk-Volhov sekä maantien rakentaminen Teriberkaan. Yhtiö osallistuu Teriberkan masuttiöljylämpövoimalan rakentamiseen varautuen myös kaasun käyttöön kyseisessä voimalassa. Sopimuksessa yhtiö määritellään Teriberkan asuntorakentamisprojektien tilaajaksi ja investoriksi. Yhtiölle asetetaan velvoitteita mm. ympäristönsuojelun ja alueen sosiaalisen kehittämisen osalta.

Aluehallitus solmi yhteistyösopimuksen **Shtokman Development AGn** kanssa. Yhtiön ja aluehallituksen toiminnan tulee olla molemmin puolin hyödyllistä sekä pitkäaikaista. Infrastruktuurin ja sosiaalisen hyvinvoinnin kehittämisen ohella yhtiö informoi säännöllisesti aluehallitusta kaasuhankkeen etenemisestä sekä infrastruktuurin kehittämissuunnitelmista. Yhtiö on mukana alueen koulutustoiminnassa, turvaa Teriberkan asukkaille myös mahdollisuuden perinteisiin elinkeinoihin sekä tukee alueen alkuperäiskansoja. Alihankkijoita valitessaan yhtiön odotetaan päätyvän yrityksiin jotka on rekisteröity Murmanskin alueelle ja jotka myös maksavat veronsa alueelle. Aluehallitus puolestaan lupaa edistää vapaan talousvyöhykkeen muodostamista Teriberkan satama-alueelle sekä järjestää tullausmahdollisuudet mahdollisimman lähelle hankkeen tarvitsemia tavarantuonnin purkauspaikkoja.

OAO Bank VTB Severo-Zapad - ulkomaankauppapankki osallistuu yhteistyösopimuksen mukaan aluehallituksen sosiaalisiin projekteihin, kansallisiin prioriteettiprojekteihin sekä investointeihin. Sopimus **Rosselhozbank**in kanssa puolestaan avaa 13,5 miljardin ruplan luototuksen alueelle. Varoja käytetään mm. Murmanskin alueen maatalousteollisen sektorin kehittämiseen. Yhteistyösopimus **TransKreditBank**in kanssa tuo hankkeisiin mukaan maailmanlaajuisesti operoivien liikennöintiyhtiöiden suurimman rahoittajan.

ZAO Baltijskij Bereg investoi yhteistyösopimuksen mukaan kalanjalostusteollisuuteen 3 mrd. ruplan arvosta. **Aeroflot Nord** aktivoi toimintaansa Kuolan niemimaalla ottamalla käyttöön uusia reittejä sekä lisäämällä yhteyksiä Moskovaan ja Pietariin. Aeroflot Nord aikoo avata sivutoimiston Murmanskiin sekä osallistuu Hiipinän ja Murmashin kenttien kunnostukseen. **OAO Alfa** –vakuutus puolestaan rakentaa hoitolaitoksen Murmanskin alueelle.

Murmanskin aluehallitus solmi lisäksi yhteisymmärryssopimuksen **StatoilHydro ASAn** kanssa. Sopimuksessa määritellään SH ASAn osallistuminen teollisuuden ja koulutuksen kehittämiseen sekä sosiaalisiin projekteihin. Yhtiö on mukana myös tukemassa paikallista itsehallintoa (kunnallishallintoa) sekä ympäristöturvallisuutta.

Aluehallituksen yhteistyösopimus **Rosneftin** kanssa sisältää kuljetusinfrastruktuurin kehittämisen ohella öljytuotteiden logistiikkaan liittyviä toimintoja sekä investointeja alueen sosiaalisiin projekteihin, mm. koulujen kunnostamiseen. Rosneft osallistuu mahdollisesti myös Murmanskin liikennekeskuksen hankkeisiin. Rosneft avaa edustuston Murmanskiin.

Suomalainen **Wärtsilä** –yhtiö avasi palvelukeskuksen Murmanskiin. Edustusto on tarkoitettu palvelemaan kasvavaa määrää paikallisia ja kansainvälisiä aluksia, jotka liikennöivät pohjoisilla merialueilla. Kuvernööri Dmitrijenko ja Wärtsilä –konsernin johtaja Ole Johansson allekirjoittivat asiaa koskevan yhteisymmärryssopimuksen 16.10.2009.

Valtion ja suuryritysten partneruusmallin avulla yritetään löytää ratkaisu suurinvestointien käynnistämiseen. Partneruusjattelu on kohdannut myös kritiikkiä Murmanskin alueella. Tämä tuli esille Murmanskin liikennekeskusta käsittelevässä talousfoorumin konferessissa. Valtion partneruusideologia rakentuu sen pohjalle, että yksityinen investori vastaa 40 % hankkeesta ja Federaatio 60 %. Toistaiseksi tämän mallin toimivuudesta ei ole tietoa ja yksityisillä ei ole takeita varmoista tuotoista.

Liikennekeskuskonferensissa keskuksen pääurakointiyhtiön pääjohtaja Andrei Shapovaljants kertoi, että logistisen keskuksen maansiirtotyöt alkavat kuluvan vuoden joulukuussa. Parhaillaan on käynnissä tytäryhtiöiden perustaminen sekä investoijien etsiminen. Liikenneministeriö myöntää määrärahat sen jälkeen kun Kuolan piirin hallinto saa siirrettyä maat logistiikkahankkeen hallintaan. Venäjän meri- ja jokikuljetuksista vastaava virasto on menneen kesän ja syksyn aikana saanut määriteltyä satama-alueen rajat. Satamien ja logistisen keskuksen kehittäminen tulee tarpeeseen. Mainittakoon, että pelkästään Murmanskin kauppasataman rahtimäärät ovat kasvaneet tammi-elokuun aikana 46 %. Aluerajauksen määrittely oli yksi logistiikkahankkeen edistämisen ehdoista. Rostransmodernizatsijan apulaisjohtaja Sergei Jelisejevin mukaan Geokarttehnologija –yhtiö on voittanut tarjouskilpailun, jossa etsittiin teknistä dokumentaatiota hoitavaa aluesuunnittelijaa hankealueelle, joka sijaitsee Kuolavuonon länsirannalla. Tulevan liikennekeskuksen alueella korjataan 39 km rautateitä, korjataan maantietä Murmanskin ja Lavnan alueilla sekä rakennetaan öljy- ja hiiliterminaalit.

Barentsin Euro-Arktisen alueen yhteistyöneuvotteluissa todettiin välttämättömäksi kehittää kuljetusväyliä alueella. Kansainvälisen liiketoimintakeskuksen perustamisen lisäksi tärkeisiin kehittämishankkeisiin lukeutuvat Salla-Alakurtti –rautatien rakentaminen sekä norjalaisvenäläisten innovaatioklustereiden synnyttäminen opetuksen ja kalastusteollisuuden aloille. Talousfoorumin konferensseissa todettiin, että ympäristöturvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota suurhankkeita suunniteltaessa. Ympäristökysymykset ovat nousseet prioriteettilistalla korkealle sitä mukaa kun Shtokman -hankkeen käynnistyminen lähestyy. Osoituksena tästä on esimerkiksi se, että Shtokman Development AG solmi sopimuksen maailman luonnonsäätiön WWF:n kanssa ympäristön tilaa koskevasta informaatiovaihdosta. WWF:n mukaan SD AG on edelläkävijä Venäjällä ympäristönäkökohtien huomioimisessa jo suurhankkeiden alkuvaiheessa.

OAO Apatit yhtiölle Shtokmanin kaasukentän avaaminen loisi mahdollisuuksia laajentaa energiaa käyttävää tuotantoa. Yhtiö tarvitsee noin miljardi kuutiota kaasua vuodessa. Apatitilla on suunnitelmia rakentaa uutta tuotantotoimintaa Kirovskiin.

Lisäksi talousfoorumissa allekirjoitettiin kolmikantasopimus Murmanshelfin, Newfoundlandin ja Labradorin (Kanada) kaasuyhtiöiden sekä Subsea UK –yhtiön kesken. Kyseessä on pääosin tavaratoimittajien yhteenliittymä, joka tähtää Shtokmanin projektin palveluiden ja tavaroiden välittämiseen.

Myös alueidenvälistä partneruutta halutaan edistää. Venäjän ja Norjan kesken suunnitellaan yhteisyrityksen perustamista vedenalaisten vaikeiden olosuhteiden työskentelyä varten. Yhteisyritys yhdistäisi kokemuksen ja uuden teknologian. Norjan lanseeraaman Pomorin vyöhykkeen avaaminen vapaatalousalueeksi etenee sen sijaan vaivalloisesti. Pomorin vyöhyke sijaitsee Kirkkoniemen ja Petsamon välillä ja sen tarkoitus on helpottaa tullaus- ja viisumijärjestelyjä. Alueelle voitaisiin perustaa myös tuotannollista toimintaa. Ulkoministeri Lavrovin mukaan BEAR ei ole foorumi jossa tällainen hallitusten välinen kysymys voidaan ratkaista. Sensijaan Jäämeren alueen mannerjalustan määrittely edistyy suotuisasti. Venäjän hallitus suhtautuu myönteisesti vapaatalousvyöhykkeisiin, mutta todellisuudessa vyöhykkeiden perustaminen on hidasta. Tarvittavia muutoksia tullaus- ja verolainsäädäntöön odotetaan.

Samaan aikaan talousfoorumin kanssa järjestettiin Murmanskin jäähallissa viidennet SEVTEK messut, joihin osallistui seitsemän Venäjän aluetta sekä yrityksiä ja organisaatioita Suomesta, Norjasta, Ranskasta, Kanadasta, Skotlannista, Irlannista ja Ukrainasta.

Talousoptimismia tuleville vuosille

Venäjän talouskehitysministeriön mukaan Venäjän työttömyysasteeksi muodostuu tänä vuonna 9,3 % ja ensi vuonna 9,6 %. Vientiteollisuus on talouden tärkein moottori, jonka vauhdin odotetaan paranevan kuluvan vuoden viimeisellä neljänneksellä. Venäjän bruttokansantuotteen kasvuksi arvioidaan 1 – 1,6 % vuonna 2010. Nousu vahvistuu vuonna 2011. Sisäisen kysynnän lisääntyminen stimuloi kasvua vuodesta 2011 lähtien. On syytä muistaa, että Venäjän kansantuotteen laskentatavasta käydään kiivasta keskustelua Rosstatin ja talouskehitysministeriön välillä.

Kuluvan vuoden inflaatioennusteet vaihtelevat Venäjällä 10,5 – 12 % välillä. Kuluttajahintojen kohoaminen näyttää loppuvuodesta pysähtyneen. Vuoden 2010 inflaation ennusteväli on 9 – 10 %. Elintarvikekorin hinta supistui syyskuussa 3,3 % verrattuna vuoden 2008 syyskuuhun.

Murmanskin tilastokeskuksen mukaan työttömien määrä Murmanskin alueella on kansainvälisen laskentatavan mukaan 2,9 kertainen työvoimahallinnon viralliseen rekisteröintiin verrattuna. Todellisuudessa työttömänä olisi siis 39000 henkilöä Murmanskin alueella. Luoteisessa federaatiopiirissä työttömyysaste on pienin Pietarissa, Leningradin alueella ja Murmanskissa. Korkeinta työttömyys on Komin tasavallassa (14, 3 %).

Keskimääräinen ansio Murmanskin alueella oli elokuussa 25414 ruplaa mikä on 7,9 % korkeampi kuin vuosi sitten. Ansiot kuitenkin laskivat heinäkuusta 5,7 %. Tammi-elokuun aikana reaalinen palkkataso putosi 0,6 % viime vuoden vastaavaan jaksoon verrattuna. Murmanskin kaupungin alueella keskipalkka oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla 28633 ruplaa. Palkkaviivästymät lisääntyivät syyskuussa neljänneksen elokuuhun verrattuna. Viivästymät ovat suurimmat rakennusalalla

Murmanskin alueen prokuraattorinviraston tutkima juttu Murmanskin Volna –tavaratalon kaappausyrityksestä on siirtynyt tuomioistuinkäsittelyyn. Prokuraattorinviraston mukaan järjestäytyneen rikollisuuden liiga valtasi Volnan aiheuttaen 11 miljoonan ruplan tappiot omistajalle. Omistajan edustajana väärennetyllä dokumentilla esiintynyt henkilö vahvisti laittomasti Volnan rakennuksen kauppaamisen uusille omistajille. Federaation rekisteröintipalvelussa työskennellyt henkilö puolestaan rekisteröi omistusoikeuden laittomasti joulukuussa 2007. Prokuraattorinviraston mukaan teko täyttää yrityskaappauksen tunnusmerkit.

Venäjän sisäministeri Rashid Nurgalijevin mukaan PK-yrityssektorilla lahjusrikokset ovat lisääntyneet ensimmäisen vuosipuoliskon aikana 12,5 % viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna.

Lokakuun puolessavälissä Murmanskin aluehallitus siirsi valtion hallinnassa olevat Alakurtin maa-alueet reservimaa –kategoriasta maatalousmaaluokkaan. Maita voidaan nyt käyttää puutarhatoimintaan. Käyttötarkoituksen siirto tapahtui Kantalahden kaupungin hakemuksesta. Alakurtin kyläpäällikkö Stepan Olenits on huolestunut Alakurtin sosiaalistaloudellisesta tilanteesta. Lokakuun alussa pidetyssä kehittämistyöryhmän kokouksessa todettiin, että Venäjän puolustusministeriö ei ole vieläkään tehnyt päätöksiä omaisuuden siirtämisestä kaupungin hallintaan. Tämä päätös olisi ratkaiseva kylän kehittämisen kannalta.

Lähteet:

www.murman.ru
www.gov-murman.ru
www.b-port.com
www.mbnews.ru
www.formin.fi
www.gazprom.ru
www.offshore.no
Vetshernij Murmansk 16.10.2009
Vetshernij Murmansk 17.10.2009
Murmanskij Vestnik 15.10.2009
Murmanskij Vestnik 16.10.2009
Murmanskij Vestnik 17.10.2009
Konferenssimuistiinpanot/Iivari

Katsauksen laati 23.10.2009:

Pekka Iivari
Tutkimuspäällikkö
Finnbarents

.

.